

Cindy Hurst

BEZBEDNOSNE SNAGE KORPORACIJE GASPROM

SADRŽAJ

Kratak uvod autorke	5
1. Diplomatsko oružje	7
1.1. Državna kontrola	8
1.2. Dragulj u kruni	9
2. Stvaranje privatnih korporativnih armija	11
3. Беспilотne letilice	17
4. Zaključci i moguće implikacije.....	21
5. Fusnote	25
6. Pogovor uz ovaj broj.....	27

**Kratak
uvod
autorke**

U julu 2007. godine ruska Duma je usvojila zakon koji ruskim kompanijama Gasprom (firmi u vlasništvu države sa monopolom na prirodni gas) i Transneft (koja kontroliše rusku naftnu infrastrukturu) dozvoljava stvaranje privatne, interne vojske.

Novi zakon je izazvao zabrinutost u međunarodnoj zajednici i u Kremlju da će ovaj potez ovim kompanijama dati preveliku moć.

Pored uspostavljanja privatnih vojski, Gasprom bezbednost svoje velike gasovodne mreže obezbedjuje i bespilotnim letelicama.

Diplomatsko oružje

U prošlosti je Rusija bila poznata kao vojna velesila, ali danas njenu moć predstavljaju veliki energetske resursi. Mogi posmatrači vide Gasprom kao jedno od najvažnijih oružja Rusije. U jednom izveštaju se ističe da "ruski premijer otvoreno govori o svojoj nameri da državni monopol na gas koristi kao oružje."¹ Nedavno su ruski novinari *Valerij Panuškin* i *Mihajl Zigar* govorili o Gaspromu u naslovu svoje koautorske knjige "*Gasprom – Novo rusko oružje.*"

Neki posmatrači rusku energiju nazivaju "oružjem diplomatije."² 2008. godine, tokom govora na Gaspromovom upravnom odboru, ruski predsednik *Dmitrij Medvedev* istakao je značaj kompanije označivši Gasprom kao "veliku silu sa kojom se mora računati" i "veliku svetsku silu."³ Nakon ovakvih izjava o ulozi Gasproma, koji mnogi stručnjaci smatraju "dražvom unutar države," kreiranje privatne, unutrašnje armije sa pristupom visokoj vojnoj tehnologiji ne bi trebalo da bude iznenađujuće.

Mnogi ruski lideri otvoreno priznaju da je energija najvredniji ruski resurs. Autor *Marshall I. Goldman* (Maršal I. Goldman) piše, "Kako je predsednik *Putin*... primetio tokom tročasovnog sastanka koji je usledio nakon posete Gaspromu, Gasprom i *Rosnjeft* su vrlo stvarni i svake godine akumuliraju sve više bogatstva i međunarodnog uticaja, koji koriste u ostvarivanju interesa ruske države."⁴ Postavlja se pitanje koliko je još Rusija spremna da dopusti

rast ovih kompanija?

Državna kontrola – Energetska industrija u Rusiji je prošla kroz neke primetne transformacije tokom poslednje tri decenije. Sovjetski savez je 1975. godine bio drugi najveći proizvođač naftnih preradevina na svetu. Među svim sovjetskim republikama Rusija se isticala kao najveći proizvođač.

Nakon raspada Sovjetskog Saveza početkom devedesetih godina, ruska vlada je krenula pravcem izgradnje otvorene ekonomije sa slobodnim tržištem i privatizacijom preduzeća u državnom vlasništvu. U energetsom sektoru, Ministar za gasnu industriju je tretiran drugačije od Ministra za naftnu industriju. Kada je u pitanju Ministarstvo za naftnu ndustriju, država je potpuno privatizovala svoja naftna polja, rafinerije i naftovode. Goldman navodi da je zbog “pohlepe, politike, manjkavog plana i koruptivne implementacije mali broj investitora postao vlasnik većine preduzeća koja su ranije bila u državnom vlasništvu.”⁵ Neki od ovih takozvanih oligarha su bili bivši državni zvaničnici sa malo ili nimalo iskustva u energetskej industriji. Sistem je bio loše nadgledan i kompanije su trpele velike gubitke. Dok su oligarsi postajali milijarder, njihov loš menadžment i poreska evazija koštali su državu gubitka značajnog izvora prihoda.

S druge strane, u Ministarstvu za gasnu industriju visoki zvaničnici uspeali su da zadrže imovinu u okvirima ministarstva. Ministarstvo za gasnu industriju se 1989. godine transformiše se u novu korporaciju pod nazivom *Gasprom*. Država je donekle privatizovala deo *Gasproma* ali je ostala većinski vlasnik, što joj je davalo kontrolu nad organizacijom.

Putin je definitivno imao planove za *Gasprom* još pre nego što je postao Predsednik krajem 1999. Ovo se prvo videlo u njegovoj doktorskoj tezi na 218 stranica, koju je Putin završio 1997. na Institutu za rudarstvo u Petrovgradu. U svom radu, naslovljenom

Razrada mehanizma oporezivanja eksploatacije mineralnih i prirodnih resursa, na primeru Lenjingradske regije, Putin se zalagao za "veću državnu kontrolu tržišta sirovina i istakao plan restrukturiranja ruske ekonomije."⁶ Gasprom će, bezuslovno, postati Putinovo primarno strateško orudje.

Dve godine kasnije, Putin ponovo ističe značaj mineralnih i sirovinskih resursa za razvoj i uspeh Rusije u članku pod naslovom "Mineralni i sirovinski resursi – razvojna strategija za rusku ekonomiju." U uvodu članka, prema prevodu Toma Fenela (Tom Fennell), Putin je napisao:

"Održivi razvoj po pitanju mineralnih i prirodnih resursa treba smatrati garantnom merom ekonomske bezbednosti zemlje, putem stvaranja pouzdane baze prirodnih i mineralnih resursa kojom bi se zadovoljile tekuće i buduće potrebe ruske ekonomije, uzimajući u obzir ekološke, sociološke, demografske, odbrambene i druge faktore... Mineralni i prirodni resursi predstavljaju najznačajniji adut u ekonomskom razvoju zemlje."⁷

31. decembra 1999. predsednik Boris Jeljcin podneo je ostavku pet meseci pre isteka mandata i postavio Putina za VD Predsednika. Tri meseca kasnije Putin je otpočeo predsedničku izornu kampanju. Tokom svoje kampanje svratio je u Surgut, gde se moglo nazreti šta će postati njegova strategija za preuzimanje kontrole nad prirodnim resursima Rusije. Rekao je "da će podržati (gasne i naftne kompanije) svim sredstvima, ali da će takođe kontrolisati njihov rad."⁸ Upravo se ovo i dogodilo.

Dragulj u kruni – Gasprom je imao svoje uspone i padove ali tek nakon što je Putin postao Predsednik Rusije odistinski je počeo da širi svoje korene i poprima sasvim nov oblik. U 2000., nakon godišnjeg sastanka sa akcionarima, direktori Gasproma su promenili rukovodstvo. Menadžeri kompanije nisu više imali većinu glasova u upravnom odboru i novi predsednik upravnog odbora Dmitrij Medvedev je izabran da zameni Viktora Černomirdina. Medvedev će biti zamenik predsedavajućeg tokom 2001. i 2002. godine, nakon čega ponovo postaje predsedavajući. U međuvremenu, 2001. godine

Gaspromov CEO je zamenjen Aleksejem Milerom, zamenikom Ministra za energetiku još jednim od Putinovih saveznika. Ova tri lidera, Putin, Medvedev i Miler, kasnije će postati neraskidiv krug kojim su čvrsto zajedno povezani Kremlj i Gasprom.

2003. godine, dve godine nakon Putinovog izbora za Predsednika, državni udeo u Gaspromu je porastao na 51%, čime je država dobila apsolutnu kontrolu nad kompanijom. Iako Gasprom nije trpeo štetne posledice, Putinova namera da preuzme kontrolu nad energetske sektorom postala je očigledna u nizu kontroverznih događaja sa velikim publicitetom, u kojima je demonstrirana survost Vlade Rusije u ponovnom preuzimanju kontrole. Yukos, jedna od najvećih nedržavnih naftnih kompanija je totalno razmontirana. Shell, koji je nekada bio većinski vlasnik u projektu Sakhalin 2, gubi većinski udeo uz pomoć izrazito dubioznih metoda. British Petroleum je, takođe, postao žrtva ruske poslovne taktike. U suštini, Putin je povratio državnu kontrolu nad strateški najznačajnijom ruskom industrijom. Konačno, nakon što je Putin u dva uzastopna mandata bio Predsednik i nije imao pravo da se kandiduje treći put, podržao je Medvedevljevu kandidaturu. Medvedev je pobedio na izborima i nakon toga postavio Putina za Premijera, čime mu je omogućio da zadrži svoj uticaj.

Gasprom je opisivan kao "krunski dragulj" Rusije.⁹ U 2006. godini imao je preko 300.000 zaposlenih, a porezi koje je uplaćivao činili su preko 25% državnog budžeta. Rusija poseduje najveće rezerve prirodnog gasa na svetu i Gasprom predstavlja najvećeg monopolistu prirodnog gasa. Kako je strateški značaj ruskog dragulja postajao sve očigledniji, postajalo je sve važnije zaštititi ga jer bi bilo koji veći udar na njegovu infrastrukturu bio dovoljan da parališe državu.

Stvaranje privatnih korporativnih armija

1998. Ruska vlada je objavila podatak da u zemlji postoji oko 5.000 privatnih firmi za bezbednost u kojima je zaposleno 155.000 ljudi. Međutim, nezavisne procene pominju da je u pitanju broj između 800.000 i 1,200.000 zaposlenih, plus još 200.000 njih koji su zaposleni u malim bezbednosnim kompanijama koje nemaju propisane dozvole. Samo je bezbednosna služba Gasproma imala 20.000 zaposlenih.¹⁰ Ove privatne snage bezbednosti su pružale širok niz usluga i radile su kao telohranitelji, obaveštajci, kontraobaveštajci, čuvari postrojenja i transporta dragocenosti. Privatne bezbednosne snage su u principu primale četiri do šest puta veću platu od bezbednosnih službenika u državnoj službi. Neke od ovih firmi su bile paravan za poslovanje ruskih mafijaša.¹¹

Danas niko ne zna koliko bezbednosnih snaga postoji u Rusiji. Prema članku koji je RBK Daily (ruski internet portal koji se bavi temama poslovanja i investicijama u Rusiji) objavio u februaru 2009. godine broj bezbednosnih snaga, ne računajući Vojsku Rusije, bio je veći od 2,500. 000 ljudi.¹² Očigledno je da je više bezbednosnih snaga nego što je vojnika u regularnoj Ruskoj armiji. Prema Ministarstvu unutrašnjih poslova, pri državi je registrovano preko 30.000 privatnih bezbednosnih i detektivskih firmi sa više od 745.000 zaposlenih. Oko četvrtine ovih ljudi ekskluzivno štiti poslovne rukovodioce povezane sa organizovanim kriminalnim grupama.¹³ Verovatno je da postoji još više neregistrovanih

organizacija.

Početakom 2007. godine, dok je Ministarstvo unutrašnjih poslova vodilo inicijativu kojom bi se obezbedjenju u firmama zabranilo nošenje oružja, novi amandman je stigao u Donji dom ruske Dume. Prema čl. 12 Federalnog zakona o oružju, "strateška preduzeća" i "strateške korporacije" mogu da vrše nabavku oružja radi obavljanja "obaveza preuzetih federalnim zakonom". Prema Viktoru Iljukinu, koji je bio na čelu odbora za bezbednost Dume, amandmani su bili neophodni kako bi se suprotstavilo povećanom broju napada na cevovode.¹⁴ U aprilu 2004. Cevovod Mozdok-Kazimagomed je odleteo u vazduh, izgledajući kao akt sabotaze.¹⁵ Još jedan napad se dogodio 8. januara 2005., kada je raznet cevovod u Bulgumi. Eksplozija je osetila cev gasovoda.¹⁶

Nelegalno istakanje nafte je takodje konstantan problem u Rusiji. Prema *Mihajlu Krotukinu*, partneru Moskovskog RusEnergy Consalting-a "protivzakonite provale zarad kradje nafte iz naftovoda su česta pojava, tako se svake godine krade na stotine barela"¹⁷. Prema stručnjacima iz ruske kompanije za transport nafte Crnim morem u izveštaju za 2001. godinu "samo u ruskoj republici Ingušetiji ukrade se nafta u višemilionskoj vrednosti".¹⁸

Prema Gaspromovom odeljenju za odnose sa javnošću, "promene u zakonu o oružju su usmerene ka poboljsanju zakonodavstva u oblasti bezbednosti strateskih postrojenja, ukljucujuci tu i ruski integrisani gasovod.¹⁹ Razlikovati šta se u Rusiji smatra vojskom je komplikovano, ali zaposleni u kompaniji sada imaju pravo da "skladište, nose i koriste službeno oružje i posebne naprave za samoodbranu na službenoj dužnosti."²⁰ U medjuvremenu, kompanije su obavezane da same finansiraju svoje oružane odrede. "Korporativni ratnici" su ovlašćeni da koriste silu "u poteri za pojedincima koji su počinili krivične ili deliktne radnje na postrojenjima koja su pod stražom". Drugim rečima, ovo ovlašćenje nije ograniceno samo na postrojenje ili imovinu koju štite. Mogu da hapse, pretresaju osobe i vozila, kako u tako i izvan postrojenja. Biće takodje opremljeni sa "odredjenim vrstama i modelima vojnog naoružanja, izdatim na privremenu

upotrebu".²¹ Ova mera je navela neke analitičare pa čak i ruske novinare da se zapitaju kako to da uz toliko već postojećih privatnih bezbednosnih organizacija, ni jedna od njih ne zadovoljava interese ovih kompanija?²²

Veruje se da su Gazprom i Transneft bili inicijatori ovog novog zakona da bi osnovali te privatne armije. Predsednikova administracija je to kasnije i odobrila.²³ Gazprom je korporacija očito oblikovana tako da bude para-državni politički instrument. U prošlosti oligarsi i kriminalci su se okruživali privatnim bezbednosnim snagama, što je otežavalo policijske akcije protiv njih. Putin je poveo rat protiv ovih oligarha. Kada je Medvedev otpočeo svoju predsedničku kampanju, fokus mu je bio usmeren na pitanja korupcije i "vladavine prava". Usvajanje zakona kojim se osnivaju privatne vojske možda je bilo neophodno kako bi se nastavila bitka protiv oligarha i suzbijanja njihovih privatnih bezbednosnih snaga.²⁴ Stvaranjem novih korporativnih armija eliminisala bi se potreba da se ugovorno angažuju spoljašnje bezbednosne snage, koje bi inače mogle da budu pod kontrolom mafije.

Vredno pomena je i to da je nov zakon koji je Gazpromu i Transneftu dozvolio da se naoružavaju donesen nedugo nakon što je NATO počeo da stvara veze sa multinacionalnim naftnim kompanijama. U maju 2007. godine, *Jamie Shea* (Džejmi Šej) direktor za planiranje politike pri kancelariji Generalnog Sekretara NATO-a, saopštio je kako "tražimo način da veoma aktivno koristimo svoje pomorske resurse... [NATO želi da vidi] kako bi se mogli povezati sa naftnim kompanijama."²⁵ British Petroleumu i Kraljevskom danskom Shell-u NATO je ponudio prekomorske snage za brzo reagovanje i odbranu naftnih platformi i instalacija od otimača i terorista (uzimalaca talaca).²⁶

Nisu svi ruski državni zvaničnici bili oduševljeni idejom ovih privatnih korporativnih armija, ali to nije uticalo na konačnu odluku. Amandmani na zakon su brzo prošli procedure uz minimum publiciteta. Deputat *Aleksandar Gurov*, koji je još u sovjetsko doba bio na čelu Odeljenja za borbu protiv organizovanog kriminala u ruskom Ministarstvu unutrašnjih poslova, pokušao je da objasni zašto su Gazpromu i Transneftu potrebne

vojske. U svojoj argumentaciji on ističe kako "se broj nelegalnih priključivanja na naftovode posle 1999. godine povećao sa 84 na 1000". Medjutim, nije mogao da objasni zašto redovne snage bezbednosti nisu u stanju da se obračunaju sa ovim lopovima.²⁷

Tokom tri čitanja zakona, bilo je malo diskusije usmerene na njegovo obaranje. Medjutim, deputat *Genandij Gudakov* nije se ustezao da da glasa svojoj zabrinutosti. Prema Gudakovu, koji ima iskustva u sprovođenju zakona, ovim bi se otvorila "pandorina kutija. Ovaj zakon predviđa stvaranje privatnih armija. Ako usvojimo ovaj zakon, postaćemo sluge Gasproma i Transnjefta"²⁸. Gudakov je takodje istakao da:

Ne možemo da kažemo da imamo samo dve ekskluzivne strateške kompanije – Transnjeft i Gasprom. Šta je bilo sa RAO Objedinjenim Energetskim Sistemima, LUKoil-om, VimpelCom-om i MTS-om? Da li su oni manje strateški od Gasproma i Transnjefta? Tražiće za sebe ista prava i završićemo, na kraju, sa gomilom korporativnih armija. Za Gasprom i Transnjeft ovo zaista nije bezbednosno pitanje. To je pokazivanje snage, demonstracija moći njihovih administrativnih resursa. Konačno, imaju i druge načine da reše ovaj problem: mogli su da organizuju privatne bezbednosne firme, već imaju svoje bezbednosne službe.²⁹

Gudakov je u nastavku opisao meru kao "pokazivanje korporativne snage unutar države".³⁰ Njegovi argumenti su vredni pomena jer je zakon pisan tako da i druge velike kompanije mogu da prave svoje armije. U zakonu "o naoružanju" sada stoji "pravna lica sa posebnim statutnim namenama imaće pravo, u skladu sa zakonodavstvom Ruske federacije, da nabavljaju civilno i službeno oružje pravnih lica snabdevača nakon dobijenog ovlašćenja od agencija za sprovođenje zakona."³¹

Stanislav Markelov, advokat i predsednik Instituta za vladavinu prava, kritikovao je formulacije novog zakona:

Ideja (je) da korporacije imaju neku vrstu “obavezanosti” – zašto se federalnim zakonom prenose obaveze države na privatne strukture?! Ovo očigledno erodira granice između države i korporacija: ili država sada funkcioniše kao privatna kompanija ili su korporacije zamenile državu. U suštini, usled slabosti bezbednosnih i zakonodavnih agencija, legalizujemo ono što je *de facto* bilo stanje stvari u Rusiji još od ranih devedesetih godina.³²

Drugi visoko rangirani izvor je zabrinut da “korporacija ima svoje interese, koji nisu uvek podudarni sa državnim interesima”. Dalje je istakao da državi neće biti dozvoljeno da kontroliše ove nove oružane snage, i upitao se, “Šta ako se interesi korporacije i interesi države razilaze? Ove korporativne armije su potencijani instrument državnog udara!”³³

Bespilotne letelice

Prema novom zakonu, "vlada Ruske Federacije ustanoviće koje će vrste, tipove, modele i broj civilnog i službenog naoružanja pravna lica sa posebnom statutarnom namenom moći da nabave." Koje vrste oružja će Ruska Federacija dozvoliti svojim strateškim kompanijama da poseduju jeste veliko pitanje.

U Rusiji postoji rastuće tržište civilnih bespilotnih letelica (UAV). Glavni kupci nisu odbrambene i agencije za sprovođenje zakona, već gasne i naftne kompanije.

Dok su ruske oružane snage proglasile ove bespilotne letelice važnim nakon što su videli njihov strateški značaj tokom vojnih operacija u inostranstvu, poput Pustinjske oluje, postoji shvatanje da ruska vlada ne pridaje dovoljan značaj njihovoj domaćoj proizvodnji. Civilni kupci, međutim, nadvodno i sa sve većim interesovanjem budno paze na UAV-e.³⁵

2007. godine Gasprom je udružio snage sa korporacijom *Irkut*, velikim ruskim proizvođačem aviona koji je specijalizovan za proizvodnju kako civilnih tako i vojnih letelica, kako bi koristio bespilotne letelice za nadgledanje i zaštitu Gaspromove prostrane gasovodne mreže. Gasprom je počeo da sprvodi probne letove UAV-ova Irkut 2M i Irkut-850 u 2007. godini. Ove dve bespilotne letelice su tokom ovih probnih letova preletele više od 45.000 km.³⁶ Irkut 2M lake kategorije ima efektivan radijus od 10 km. Irkut-850 ima efektivan radijus od 200 km i može

se opremiti sa infracrvenom kamerom postavljenom na rotirajući žirostabilizator. Ima i 3-D laserski sistem za mapiranje i downlink u realnom vremenu. Irkut-850 takodje ima i mesto za pilota, ali je dizajniran da leti bespilotno i sprovodi nadzor granica i drugih terena. Može da ima DSP-1 elektro optički sistem, koji mu omogućava da detektuje i identifikuje osobu na razdaljini od 4,5 km. Infracrvena kamera može isto da radi noću na razdaljini od 4,5 km.³⁷ Ministarstvo odbrane, ne previše impresionirano, uglavnom ignoriše ovu konkretnu bespilotnu letlicu.³⁸

Zamislivo je da Gasprom može da nabavi sofisticiranije bespilotne letelce koje imaju bolje performanse od Irkut-2M ili Irkut-850. One mogu da podrazumevaju i kapacitet za intervencije i napad. Ostaje da se vidi da li će Gasprom na kraju i imati u posedu ove sposobnije letilice.³⁹ To bi svakako objasnilo zašto su predstavnici Gasproma kako je objavljeno posetili Izrael (koji se smatra glavnim liderom i tehničkim inovatorom u ovoj oblasti) "u cilju razmatranja moguće upotrebe (moguće izraelskih) bespilotnih sistema."⁴⁰

UAV industrija u Rusiji zaostaje usled nedovoljne državne podrške. Medjutim, budući da je Gasprom počeo da koristi Irkutove bespilotne letilice za zastitu svojih cevovoda to bi industriji moglo da da finansijski podstrek da razvija sofisticiranije i sposobnije letelice. Gasprom bi mogao da obezbedi i preko potrebne finansije za razvijenije tehnologije poput MQ-9 Reaper-a (Predator B-003) klase, koja pored veoma kvalitetnih sistema za praćenje može da ostane u vazduhu preko 30h, dostigne nadmorsku visinu od 15 km i može da nosi do 1.360 kg naoružanja.

Kako je ruska UAV tehnologija u zaostatku u poredjenju sa tehnologijom drugih zemalja, rusko Ministarstvo odbrane ne želi da kupuje Irkutove letelice, što je razjarilo predstavnike industrije.⁴¹ Prema tvrdnjama stručnjaka za naoruzanje *Richarda Fishera*, potpredsednika Medjunarodnog centra za strategiju planiranja (IASC), Sovjetski savez je razvio neke jednonamenske letelice nakon šezdesetih, ali nije pratio Ameriku i Izrael na polju tehničke inovacije. Zbog toga Rusija tokom devedesetih nije imala mnogo

toga da ponudi na polju izvoza UAV-a. Ovo bi moglo da se promeni kad Gasprom bude počeo da podupire industriju u svom interesu.

Zaključci i moguće implikacije

U knjizi pod naslovom *Ambis: Insajderska istorija Hladnog rata*, autor *Thomas C. Reed* (Tomas C. Rid) objašnjava kako su Sjedinjene američke države bile namerne da spreče Zapadnu Evropu da uvozi prorodni gas iz Sovjetskog Saveza. Pored toga, smatralo se da Sovjetski Savez pokušava da ukrade širok spektar zapadnih tehnologija. U svojim memoarima, bivši sekretar u Vazduhoplovnim snagama koji je tokom Reganove administracije bio u Nacionalnom savetu za bezbednost, Rid, priznao je da je Predsednik odobrio plan CIA-e da potajno prosledi tehnologiju sa prikrivenim kvarovima, što je prouzrokovalo veliku eksploziju u Sibirskom gasovodu. Eksplozija, koja se dogodila tokom leta 1982. godine, bila je usmerena na sabotiranje ekonomije Sovjetskog Saveza. Prema Ridu, eksplozija je primećena preko američkih satelita i bila je "najveća nenuklarna eksplozija ikada vidjena iz svemira".⁴² Neki eksperti veruju da je eksplozija zaista, u konačnici, dovela do raspada Sovjetskog Saveza.

Usled raspada Sovjetskog Saveza Rusija je izgubila vlasništvo nad mnogim izvorima prirodnog gasa koji su bili izvan njenih granica. Dodatni problem za državu predstavljala je i privatizacija strateških industrija. Danas je vlada uspela da ponovo uspostavi kontrolu nad svojim najvećim strateškim adutima. Namerna je da obezbedi maksimalnu sigurnost i dalji uspeh putem pažljivog nadzora. Ruski novi zakon koji dozvoljava korporativne armije nije do kraja analogan. Dok su SAD privatizovale

svoju vojnu logistiku, Rusija militarizuje svoju korporativnu bezbednost. Zapadne firme rade slične stvari, koje je sada i Gasprom ovlašćen da radi, kada posluju u nestabilnim regionima. Medjutim, ruski izgovor je labav u svetlu toga koliko bezbednosnih snaga već postoji.

Uspostavljanje privatnih armija, upareno sa povećanom sposobnošću nadziranja koja bi lako mogla da se prevede više u vojne namene (npr. tako što bi uloga bespilotnih letelica umesto zaštitnog nadzora postala spijunaža i napad) se mora pažljivo posmatrati. To da Rusija mora da čuva svoju veliku gasovodnu infrastrukturu od sabotaza nije sporno. Ne samo da je to od suštinske važnosti za rusku ekonomiju, već i za druge zemlje istočne i zapadne Evrope koje zavise od ruskog prirodnog gasa i nafte. Gasprom kontroliše 155.000 km gasovodih cevi koje povezuju udaljena polja gasa u Sibiru sa urbanim oblastima i Evropom. Medjutim, sa rastom tenzija izmedju Rusije i nekih susednih joj zemalja, veća transparentnost u pogledu ruskih planova kako će tačno ove jedinice i oprema biti korišćeni bi smanjile zabrinutost. Za sada ne postoji svest ni u javnosti ni u štampi o statusu ovih korporativnih armija i o tome da li su one uopšte formirane.

Gasprom bi mogao da prikuplja instrumente koji će mu pomoći da ponovo izgradi svoju bazu moći koja se prostire izvan njegove funkcije snabdevača gasa. Dok novi zakon dozvoljava bezbednosnim snagama da se angažuju prosto radi zaštite infrastukture, kako se Garomovi gasovodi šire ka Evropi, to bi ovim bezbednosnim snagama moglo nekako da omoguci da krenu preko osetljivih granica u Ukrajinu, Belorusiju i Poljsku.⁴³ Ne postoje jasna ograničenja ovih korporativnih armija. Koliko trupa će moći ili će unajmiti ostaje tajna. Koju vrstu oružja su ovlašćeni da koriste ostaje nejasno. Ove armije ne potpadaju ni pod nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova ni Ministarstva odbrane, te nisu podložne istim zakonima i nadozru.

Kao jedan od pisaca zakona, Aleksandar Gurkov istakao je da "nekoliko terorističkih napada i prateća ekoloska katastrofa mogu biti dovoljni da se Rusija odmah proglasi

nepouzdanim partnerom i snabdevačem energije".⁴⁴ Ima, međutim, više pitanja nego odgovora. Da li Kremlj dozvoljava Gaspromu da ide predaleko i da li ove "vojske" mogu postati bezbednosni rizik drugim ministarstvima sile? S tačke gledišta medjunarodne saradnje, koliko će ostatak sveta dozvoliti Rusiji da ide daleko?

FUSNOTE

1. Bronwen Maddox, "Vladimir Putin's Weapon Could Easily Backfire Into a Very Cold War," Times Online, 8 January 2009, <<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article5469584.ece>>.1.
2. "US-Russia Talks on Energy Likely to Prove Tense," U. S. -Russia Business Council, 16 July 2007, <https://www.usrbc.org/government/us_government/us_executive_branch/event/612>.
3. "Beginning of a Meeting with Gazprom's Board of Directors," President of Russia: Official Web Portal, 27 May 2008, <http://www.kremlin.ru/eng/text/speeches/2008/05/27/2139_type82913type84779_201630.shtml>.
4. It should be noted that during the current downward economic trend, Russia has taken a huge hit. However, officials remain optimistic that the industry will ultimately make a full recovery. "Marshall I. Goldman, Petrostate: Putin, Power, and the New Russia (United Kingdom: Oxford University Press, 2008), 3.
5. Goldman, 58.
6. Uwe Klussman, "The Russian Parliament's Intellectual Giants," Spiegel, 21 November 2007, <<http://www.spiegel.de/International/world/0,1518,518754,00.html>>.
7. The original article was published in Notes of the Mining Institute (3annckH TopHoro HHCTHTyTa), Volume 144, Saint Petersburg, 1999, <www.s3translations.com>.
8. Miriam Elder, "How the State Got a Grip on Energy," Center for Defense Information: Johnson's Russia List, 14 March 2008, <<http://www.cdi.org/russia/johnson/2008-56-9.cfm>>.
9. Roman Kupchinsky, "Russia: Gazprom - A Troubled Giant," Radio Free Europe, 5 January 2006.
10. It is not clear where these security forces originated.
11. Peter Lock, "Military Downsizing and Growth in the Security Industry in Sub-Saharan Africa," Strategic Analysis, December 1998, no 9, <http://209.85.173.132/search?q=cache:rMoOwQLfkhOJ:www.ciaonet.org/olj/sa/sa_98lop01.html+gazprom+%22private+security+forces%22&hl=en&gl=us&strip=1>.
12. Ivan Petrov, "Security Structures Intended to Deal with Domestic Challenges Outnumber the Regular Army, RSK Da//y, 20 February 2009. [According to Russian Defense Minister Anatoly Serdyukov, there are well over one million men in the Russian armed forces. However, the Russian Armed Forces will be reduced to one million by 2012.]
13. "Russia- New Laws Enhance Government Controls Over Public Unrest," OSC Analysis, 4 March 2009.
14. "Russian Energy Companies Might Develop Security Forces," Turkish Press, 3 May 2007.
15. "Chronicle: A Gas Pipeline Blown up In Dagestan," Novye Izvestia, 5 April 2004.
16. Nikolai Sorokin, "Two Suspects of Bugulma Gas Pipeline Explosion Detained in Moscow," Itar-Tass Weekly News, 9 March 2005.
17. Mikhail Kroutikhin, email exchange, 8 April 2009.
18. Alexander Mashkov, "Ingushetia-Oil: Losses from Oil Stealing in Ingushetia Estimated at Mlns," Itar-Tass Weekly News, 31 March 2001.
19. Vladimir Voronov and Anton Tsymbalov, "Corporations and their Private Armies," Defense i Security, 26 December 2007.
20. Ivan Petrov, "For the Homeland, For Gazprom!" Russkii Kurier, no. 25, 9 July 2007.

21. Vladimir Voronov and Anton Tsymbalov, "Russia's First Corporate Armies," translated by Elena Leonova, The New York Times, no. 22, 9-16 July, 16.
22. Yuliya Latynina, "Oil's Self-Defense," Nova/a Gazera, no. 51, 9 July 2007.
23. Voronov and Tsymbalov, "Corporations and their Private Armies."
24. Anna Smolchenko, "Medvedev Address Hints at Change," The Moscow Times, 23 January 2008.
25. "NATO Offers BP & Shell Oil Maritime Protection," Nowpublic.com, 15 May 2007, <http://www.nowpublic.com/nato_offers_bp_shell_oil_maritime_protection>.
26. Carl Mortished, "Gazprom to Raise its own Private Army to Protect Oil Installations," Times Online, 5 July 2007, <http://business.timesonline.co.uk/tol/business/industry_sectors/natural_resources/article2029023.ece>.
27. Petrov, "For the Homeland, For Gazprom!"
28. Voronov and Tsymbalov, "Corporations and their Private Armies."
29. Ibid.
30. Ibid.
31. Petrov, "For the Homeland, For Gazprom!"
32. Voronov and Tsymbalov, "Corporations and their Private Armies."
33. Ibid.
34. Petrov, "For the Homeland, For Gazprom!"
35. "Russia: Insight on the New Emerging Sector of Unmanned Aerial Vehicles," Vlasti.net [Russian], as translated by the Open Source Center, 23 June 2008.
36. "Gazprom Investigates a Gas Pipeline Using a UAV," LENTA.RU [Russian], 19 December 2007, <<http://lenta.ru/news/2007/12/19/gazprom/>>.
37. Dmltriy Litovkin, "Russia Seen Shifting From Off-the-Shelf Aircraft Exports to UAVs, SAM Systems," Izvestiya [Russian], 22 August 2005.
38. UAVs in Russia's military are used primarily for reconnaissance and as flying targets. "Russian TV Looks at Unmanned Aerial Vehicles," NTV [Russian], 25 November 2007 and "Irkut Forecasts Sales of 600 Million Euro for UAVs in Russia Before 2010," Agentstvo Voyennykh Novostey, 19 June 2007.
39. Ivan Konovalov, "Russia Military Said Most Likely to Be Purchasing Israeli UAVs," Kommersant [Russian], 24 February 2009.
40. "Russian TV Looks at Unmanned Aerial Vehicles," NTV [Russian], 25 November 2007.
41. "Russia's Defense Industry Upset MoD Contemplating Purchasing Israeli UAVs," Russkiy Reporter (Russian), 27 November 2008.
42. David E. Hoffman, "CIA Slipped Bugs to Soviets," The Washington Post, 26 February 2004, <<http://www.msnbc.msn.com/id/4394002>> (22 November 2006).
43. Carl Mortished, "Gazprom to Raise its Own Private Army to Protect Oil Installation."
44. Ibid.

Uz ovaj broj

Poštovani čitaoci,

Tekst o korporativnim vojskama u Rusiji koji je napisala Cindy Hurst, kapetan korvete Ratne mornarice SAD u rezervi, sticajem okolosti dugo je čekao na objavljivanje. Sa pokojnim predsednikom FBD, generalom Ninoslavom Krstićem dogovario sam se da ga objavimo još u prvom broju našeg časopisa Bezbednosni vidici i putokazi, krajem 2010. godine. Medjutim, prvi broj, biće posvećen temi Izazovi sajber bezbednosti, koju smo prvi lansirali u našoj javnosti i koji smo objavili i kao štampano i kao elektronsko izdanje u saradnji sa ženevskim Centrom za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF).

Tako je ovaj tekst, kao što se to uobičajeno dešava, i ničim spolja izazvano, nešto duže, čekao novu, povoljnu priliku za objavljivanje. I, da nije bilo kašnjenja u pristizanju dogovorenih tekstova autora za drugi broj ovogodišnjeg serijala BeViPa U susret Nato samitu 2014. možda bi on dospeo pred čitaoce tek krajem ove godine, iako je formalni razlog nalagao da bude objavljen na njenom početku, nakon što je krajem prošle, u Vojvodini, kod sela Šajkaš u Bačkoj, upriličen prvi var na cevima gasovoda Južni tok u Srbiji.

Tekst Cindy Hurst zanimljiv je i aktuelan posebno za srpsku javnost. Njegovo objavljivanje na srpskom jeziku može se, smatrati svojevrsnim uvodnikom ili podsticanjem da se i u ovdašnjoj javnosti započne sa serioznijim postavljanjem pitanja i javnog razmišljanja o tome kako će ovaj gasovod, koji će se u dužini od 400 km protezati Srbijom, biti čuvan i obezbedjen?

Analitički esej o Gaspormovim bezbednosnim i oružanim snagama, nagoveštava problematiku sa kojom se tek imamo suočavati.

Činjenica da će se Srbija u pristupu bezbednosnim pitanjima ubuduće usaglašavati sa Evropskom unijom i imati njenu potporu, kao njena buduća članica, ne umanjuje ovdašnju obavezu da se o bezbednosnim pitanjima cevovoda javno raspravlja. I to mnogo transparentnije nego, naprimer, pri osnivanju srpsko-ruskog humanitarnog centru u Nišu; što je za generala Ninoslava Krstića, koji je u prvi u našoj javnosti ukazivao na razne nedoumice oko tog centra, bio dodatni razlog da se opredelimo za tekst koji objavljujemo u ovom broju.

Reč Gasproma, iza kojeg zapravo stoji Vlada Rusije, budući da je većinski vlasnik u delu Južnog toka kroz Srbiju, u svemu je presudna. I nema sumnji da će biti pokušaja da se kao takva, "vaspostavi" i u pitanjima oko bezbednosti gasovoda, koja su svakako znatno (i ne samo politički) kompleksnija i osetljivija.

Brojna su pitanja na koja bi naša javnost trebalo da dobije odgovore.

Čitalac će videti da je i u samoj Rusiji bilo nedoumica oko pitanja u pogledu korporacijskih bezbednosnih snaga koje se dozvoljavaju Gaspromu. I polemički pristup o statusu ove ruske korporacije unutar ruske države, sve do isticanja mogućnosti da se njihovi interesi ne moraju uvek poklapati. Neke Ruse brine demonstracija moći političkih resursa ove korporacije. Drugi su ukazivali kako su Gaspromove korporacijske bezbednosne snage van uticaja i ruskog MUP-a i Vojske od koje inače na pozajmicu mogu da uzimaju i ozbiljnije naoružanje. Treći brinu zbog ovlašćenja za koja misle da zadiru u pitanja prava i sloboda zbog postupaka koji su dozvoljeni pripadnicima Gaspromovih korporacijskih bezbednosnih i oružanih snaga, uključuju i njihovu širinu čak doslovno, u smislu obuhvatanja teritorije znatno prostranije od one kojom idu cevovodi. Tu su, ne na kraju i pitanja oko bespilotne Gaspromove avijacije; što bi, u optimističkoj varijanti mogla biti šansa i za pančevačku Utvu i njenu bespilotnu letilicu koju razvija u saradnji sa Vojskom Srbije.

Ostavimo li to po strani, slede ozbiljna pitanja kad je reč o tome kako će se obezbedjivati gasovod kroz Srbiju. Kakvi će biti sastav i struktura tih bezbednosnih snaga? Kakvo će im naoružanje biti dozvoljeno? Ko će komandovati tim bezbednosnim snagama? Da li ćemo dobiti korporacijske bezbednosne snage po ugledu na one u Rusiji? Šta će država Srbija dozvoliti ruskoj korporaciji koja je većinski vlasnik cevovoda kroz Srbiju? Kako će biti definisan i koliko širok će biti koridor koji se štiti? Kakva će biti ovlašćenja tih snaga? I kolika će biti njihova brojčanost, budući da je reč o nadzemnom cevovodu dugom 400km koji je izloženiji bezbednosnim rizicima? I

sa kolikom transparentnošću će biti utvrđivane zakonske i bezbednosne procedure za Južni tok u Srbiji?

Ukoliko Južni tok i ne bude završen na vreme, čini se da je čak i u tom slučaju već malo vremena tokom kojeg bi o ovim pitanjima trebalo demokratski i razložno raspravljati, kako bi se izbegle eventualne nedoumice ili stanja nelagodnosti.

Milan Jovanović
direktor FBD

FBD: EDICIJA VIDICI I PUTOKAZI,
7. broj u nizu, godina peta
BROJ 2, februar 2014.
fbd@fbd.org.rs
www.fbd.org.rs

Naslov originala:
The Militarization of Gazprom
Lieutenant Commander Cindy Hurst, U.S. Navy Reserve
Military Review
Professional military journal
Publishing company: U.S. Army CGSC
Vol. 90, No. 5, September-October 2010.

O KORPORACIJSKIM ARMIJAMA U RUSIJI

Cindy Hurst (Sindi Harst) je već 10 godina analitičar za međunarodne vojne studije pri Kancelariji američke vojske.

Njena istraživanja su usmerena ka različitim pitanjima energetske bezbednosti, a njeni članci se objavljuju u Vojnoj reviji, profesionalom žurnalu američke vojske i u brojnim drugim stručnim časopisima u Americi i svetu koji se bave pitanjima i analizom globalne bezbednosti.

Gospođa Hurst je komandant korvete Ratne mornarice SAD u rezervi. Više puta je odlikovana i član je Pomorskog instituta američke mornarice.

Dilomirala je komunikologiju na Univerzitetu Nevada-Las Vegas.

Govori engleski, francuski i ruski jezik.